

Δυσφήμιση των κοινωνικών αγώνων και κρίση

Του Δημήτρη Ζάχου

Αμέσως μετά την πτώση των χωρών του «υπαρκτού σοσιαλισμού» και τη σταδιακή επικράτησή του κεφαλαικρατικού

τρόπου παραγωγής σ' ολόκληρο σχεδόν τον κόσμο, οι υποστηρικτές του θεώρησαν ότι αυτή είναι η τελική μορφή οργάνωσης των ανθρώπινων κοινωνιών, αφού ταιριάζει με βασικά ανθρώπινα χαρακτηριστικά. Ήταν η περίοδος που μια μερίδα των κυρίαρχων οικονομικών και πολιτικών δυνάμεων, όπως και των θεωρητικών τους εφησύχασε, αφού έκανε την εκτίμηση ότι επήλθε το τέλος της ιστορίας. Μια άλλη μερίδα όμως, δεν αρκέστηκε στις δάφνες της μεγάλης νίκης, ούτε και πίστεψε στην απρόσκοπτη διατήρηση της δύναμής της. Αντίθετα, οργάνωσε μεθοδικά και επιτέλεσε μια εκστρατεία δυσφήμισης των αντιπάλων ιδεών και ανθρώπων που είχε και έχει ως στόχο την διατήρηση της παρούσας κοινωνικής ισορροπίας. Μιας ισορροπίας η οποία σηματοδοτεί τη διαίωσή της προνομιακής διαβίωσης των μελών της.

Η δυσφήμιση των χειραφετικών προσπαθειών

Σ' αυτό το πλαίσιο, επιχειρήθηκε η δυσφήμιση οποιασδήποτε χειραφετικής ανθρώπινης προσπάθειας έχει γίνει στο παρελθόν, καθώς και η απαξίωση όποιας συλλογικότητας παραμένει ζωντανή. «Δεν υπάρχει κοινωνία, μόνον άτομα» διακήρυξε πρώην πρωθυπουργός της Μ. Βρετανίας, οπότε δεν υπάρχουν συλλογικά αιτήματα, δημόσια και κοινωνικά αγαθά, παρά μόνον ιδιωτικά συμφέροντα, τα οποία μάλιστα χρειάζονται ελάχιστα την παρέμβαση του κράτους, αφού «η αγορά αυτορυθμίζεται».

Στην ελληνική περίπτωση, σε θεωρητικό επίπεδο η προσπάθεια αυτή εκφράστηκε από μια μικρή επιστημονική ομάδα που αναμόρφωσε επιχειρήματα και μονομερείς οπτικές του παρελθόντος, τα οποία επικάλυψε με μια αμφίβολης εγκυρότητας μεθοδολογική προσέγγιση. Τα μέλη της ομάδας αυτής όμως, έτυχαν προνομιακής και πρωτοφανούς μεταχείρισης από οικονομικούς παράγοντες, από μέρος της πολιτικής εξουσίας και από σημαντική μερίδα των μεγάλων συγκροτημάτων των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Έτσι, διοργανώθηκαν συνέδρια σ' όλες τις άκρες της Ελλάδας που χρηματοδοτήθηκαν αθρόα (για όσους/ες γνωρίζουν

κάτι τέτοιο είναι σπάνιο στις κοινωνικές επιστήμες), πριμοδοτήθηκαν και προωθήθηκαν ακαδημαϊκές καριέρες, εκδόθηκαν και δημοσιεύτηκαν αμφιβόλου επιστημονικής ποιότητας εργασίες, ενώ δόθηκε άφθονος χώρος και χρόνος στους κεντρικούς πρωτεργάτες της κίνησης από μεγάλες εφημερίδες, αλλά και ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά κανάλια. Η θεματολογία αυτών των «αντιχειραφετικών μελετών» εστίασε κύρια στην αμφισβήτηση της κυρίαρχης αφήγησης για την Εθνική Αντίσταση κατά των Γερμανών. Η κεντρική ιδέα τους ήταν ότι όσοι και όσες προσπάθησαν για μια καλύτερη κοινωνία ήταν θύματα προπαγάνδας εξουσιομανών, αιμοσταγών, έκφυλων και ανήθικων ανθρώπων, ενώ οι συνεργάτες των γερμανών ήταν καλοί άνθρωποι & αγνοί πατριώτες.

Παραλλαγές αυτής της προσέγγισης προβλήθηκαν και από ορισμένα βιβλία ιστορικού λογότυχου, από κινηματογραφικές και τηλεοπτικές παραγωγές, καθώς και από διάφορους προβεβλημένους ανθρώπους των ΜΜΕ. Σε κάποιες μάλιστα περιπτώσεις, ορισμένοι θεωρητικοί ή άνθρωποι των ΜΜΕ δεν δίστασαν να θέσουν ζητήματα «νομιμότητας» γεγονότων που αποτέλεσαν σταθμούς στην παγκόσμια (όπως η γαλλική επανάσταση) ή στην ελληνική ιστορία (όπως η ελληνική επανάσταση).

Κοινή καταληκτική προτροπή όλων αυτών των προσπαθειών και συμπέρασμα που καλείται να υιοθετήσουν οι αναγνώστες/τριες και οι θεατές τους είναι ότι οι συλλογικοί αγώνες είναι αδύνατοι και μάταιοι, αφού το ισχύον κοινωνικό σύστημα είναι αυτό που αρμόζει στη φύση του ανθρώπου.

Η δυσφήμιση των συλλογικών αγώνων

Παράλληλα με την επιχείρηση δυσφήμισης των αγώνων για μια καλύτερη κοινωνία, άρχισε να οργανώνεται -κυρίως από το μεγάλο Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης- η δυσφήμιση των συλλογικών αγώνων. Το έδαφος ήταν άλλωστε γόνιμο, αφού οι μονομερείς (συνήθως οικονομικοί περιεχομένου) και χωρίς κεντρικό πολιτικό όραμα και κοινωνικές αναφορές διεκδικήσεις των επιμέρους σωματείων αναγορεύτηκαν χωρίς ιδιαίτερες αντιστάσεις σε «συντεχνιακές απαιτήσεις». Σημαντικό ρόλο στην εύκολη πρόσληψη της δυσφήμισης των σωματείων των εργαζομένων έπαιξε και το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας δέχθηκε παθητικά την πορεία ενσωμάτωσης των ηγεσιών του συνδικαλιστικού κινήματος. Οι δημοκρατικές κατακτήσεις που στόχευαν στην ευρύτερη συμμετοχή του πληθυσμού στη λήψη των αποφάσεων, καθώς και στον εκδημοκρατισμό της διοίκησης (θέσπιση ευρύτατων σωματίων λήψης αποφάσεων, συμμετοχή των εργαζομένων στα όργανα διοίκησης) δεν υποστηρίχθηκαν

ή και υπονομεύτηκαν αμέσως μετά τη θέσπισή τους. Σταδιακά, οι εκλεγμένοι «αντιπρόσωποι» έπαψαν ουσιαστικά να λογοδοτούν στη βάση και έδιναν λόγο μόνο στα κομματικά τους όργανα. Έτσι, ο όρος συνδικαλιστής επανανοηματοδοτήθηκε και στις περισσότερες περιπτώσεις όσων σχετιζόνταν με τα κόμματα εξουσίας σηματοδοτεί πλέον άτομα που βρίσκονται στον προθάλαμο της λήψης κυβερνητικών ή ανώτερων θέσεων του κρατικού μηχανισμού ή των επιχειρήσεων που ελέγχονται από το κράτος. Το γεγονός αυτό επέτρεψε την ευρεία χρήση του προσδιορισμού «συνδικαλιστική αριστοκρατία», αφού τα μέλη της διαχωρίστηκαν από τη βάση, τόσο σε επίπεδο (κατάληψης διοικητικών) θέσεων, όσο και οικονομικά, αφού οι θέσεις αυτές απολαμβάνουν επιπλέον αμοιβών.

Ως λογική συνέπεια επήλθε η πτώση της αγωνιστικής διάθεσης μεγάλης μερίδας των εργαζομένων, η οποία εκφράστηκε τόσο με την αποχή από τις συλλογικές εκδηλώσεις (απεργίες, πορείες, διαμαρτυρίες), όσο και με τη μη συμμετοχή στα συνδικάτα. Λογικές και αντιλήψεις όπως «γιατί ν' αγωνιστώ, γιατί να απεργήσω, για να κοιμηθεί ο τάδε ή για να γίνει προϊστάμενη / υπουργός / γραμματέας η δέικα;» έγιναν με την πάροδο του χρόνου πλειοψηφικές. Μ' αυτό τον τρόπο παγιώθηκε η απραξία και μια ευδαιμονική ακινησία, ενώ παράλληλα «νομιμοποιήθηκαν» (στις συνειδήσεις πολλών εργαζομένων) οι λογικές και οι στάσεις των απεργοσπαστών.

Στις μέρες μας, ενώ διακυβεύονται βασικά δικαιώματα και κατακτήσεις, η κουλουρά της αγωνιστικής αποχής και της ιδιώτευσης φαίνεται πως δυσκολεύει (ακόμη;) την ενεργητική αγωνιστική συμμετοχή πολλών εργαζομένων. Γιατί τα συνδικάτα, έστω και απαξιωμένα, εξακολουθούν να είναι απαραίτητα σχήματα για την οργάνωση της εργασίας, καθώς και για την προστασία των όποιων κοινωνικών κατακτήσεων έχουν απομείνει.

Καταληκτικά: Η επιτυχία της δυσφήμισης των κοινωνικών αγώνων οφείλεται κατά κύριο λόγο στον ιδεολογικό έλεγχο των οικονομικά και πολιτικά κυρίαρχων ομάδων. Η ανάλυση αυτή όμως δεν θα ήταν πλήρης ένα δεν απέδιδε ένα μέρος της ευθύνης και στους οργανωμένους φορείς των χειραφετικών ιδεών. Ο κατακεραμιωμός των δυνάμεων, η έλλειψη μέσων και συντονισμού και οι ανθρώπινες αδυναμίες θα μπορούσαν σε μια πρώτη ανάλυση να προταθούν ως κύρια μειονεκτήματα των εν λόγω φορέων στη μάχη για την υλοποίηση του αιτήματος μιας καλύτερης κοινωνίας. Μια ευρύτερη διαπραγμάτευση του θέματος θα ξέφευγε από τα όρια του παρόντος άρθρου. Ίσως όμως αποτελέσει αντικείμενο μιας άλλης διαπραγμάτευσης.....